

**“Je kunt hier niet zomaar
aan de slag”**

Hoe verzorg je de terreininrichting bij een
forensische instelling?

**T&G Groep investeert in
elektrisch werkmaterieel**

Op weg naar een emissieloze operatie

“Er is voor ieder wat wils”

Hovenier Gerard werkt al meer dan 30 jaar bij T&G

Buitengewoon veelzijdig

T&G Groep blijft in beweging

Colofon

'Buitengewoon veelzijdig'

Editie #3
2024

Tekst

Jeroen Heessels

Fotografie

Jeroen Heessels
T&G Groep & partners

Met dank aan:

Mike Kruijssen
Christian Hermus
Isabelle Kras
Ruud Nijholt
Jos Klein
Frank van den Wildenberg
Gerard Guezen
Marnix Mjelnik
Joes van den Berselaar
Bas Hoekstra
Jeroen Otten
José Kooi

Contact

T&G Groep
Postbus 78
5480 AB Schijndel

E: info@teng-groep.nl
T: 085 483 4830

Bezoekadres:
Zijweg Dungen 1a
5482 SB Schijndel

Voor meer informatie,
projecten en verhalen,
neem gerust een kijkje
op onze website:

www.teng-groep.nl

**T&G Groep
investeert
in elektrisch
werkmaterieel**

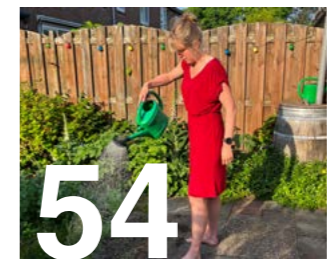
**“Je kunt hier
niet zomaar
aan de slag”**

**30 jaar
werkzaam bij
T&G: “Er is voor
ieder wat wils”**

**Bouwteam in de
praktijk: (zorg)-
villa Rozenburg**

**Waterschap en
groenvoorziener
slaan handen
ineen**

... En nog veel
meer over het
laatste nieuws
en onze mooiste
projecten!

Als ik terugkijk op de afgelopen tijd, dan staat één thema centraal: verandering. De wereld is volop in beweging en wie mee wil doen, moet meebewegen. Maar gelukkig is er één troost: beweging is gezond! Niet alleen voor je eigen welzijn, maar ook voor de vitaliteit van een bedrijf.

In deze uitgave van ons magazine laten we je graag zien hoe T&G Groep in beweging blijft om alle politieke, economische en klimaat technische ontwikkelingen voor te blijven. Natuurlijk samen met onze medewerkers, klanten en partners.

Buitengewoon veelzijdig!

Onze welbekende slogan weet onze organisatie al jaren perfect te vangen. Maar waar de focus vooral lag op het veelzijdige, wordt het feit dat we 'buiten' werken steeds beter voelbaar.

Het klimaat is extreem en onvoorspelbaar, en dat neemt ieder jaar toe. Van de strijd tegen invasieve exoten tot de sprints tegen steeds grotere groeipieken. Er wordt steeds meer gevraagd van onze uitvoering.

Investeren in duurzaamheid

Verduurzaming is voor onze branche dus belangrijker dan ooit. Niet alleen omdat wij een positieve impact willen maken op ons milieu. Maar ook omdat we de gevolgen

van klimaatverandering zelf voelen. Daar zijn we volop mee bezig, in de vorm van investeringen en het ontwikkelen van onze KAM-systematiek.

Zo zijn we nu CO₂-prestatieladder trede 5 gecertificeerd en hebben we het Groenkeur Dak- en Gevelgroencertificaat behaald. Qua investeringen rijden er gloednieuwe elektrische machines rond, van werktuigdragers tot personenauto's.

Een frisse wind

Maar ook qua organisatie blijven we in beweging. T&G Groep groeit en dat vraagt om meer slagkracht in het management. Daarom ben ik trots mede te delen dat we twee nieuwe rollen hebben gecreëerd binnen de organisatie.

Onze nieuwe *Manager Klant, Relatie en Innovatie* is commercieel verantwoordelijk voor T&G. Groepsbreed worden we op het gebied van personeel en HR ondersteund door de Manager Mens, Geluk en Welzijn. Een onmisbare schakel die gaat zorgen dat zowel de huidige medewerkers als onze werving de aandacht krijgen die zij verdienen.

Beide collega's zullen in deze uitgave van 'buitengewoon veelzijdig' meer vertellen over hun functie, visie en ervaring. Al met al genoeg te vertellen dus.

Veel leesplezier!

Hans Smulders
Algemeen directeur

T&G Groep

In het kort

T&G Groep is een aannemerscollectief met vier werkmaatschappijen: **T&G Terrein en Groenvoorziening**, **Gustaaf, Heesakkers Infra** en **FacTer**. Wij zorgen voor de inrichting en het beheer van groene, grijze en blauwe buitenruimten door heel Nederland.

Door onze bedrijven onder één dak te bundelen is het voor ons nóg eenvoudiger om samen te werken en om visie, kennis, expertise en vakmanschap te delen.

Wij kunnen de volledige zorg voor jouw terrein uit handen nemen, zowel op civiel- als cultuurtechnisch gebied. Dit doen wij al meer dan 150 jaar door heel het land en voor opdrachtgevers als zorg- en onderwijsinstellingen, bedrijven, industrieën en (landschaps) architecten.

Het maakt niet uit of je de gehele buitenruimte door ons laat verzorgen of slechts een deel daarvan. T&G pakt het op. Jouw buitenruimte, onze zorg.

Op de foto zien we één van de nieuwe AllTrec-werktuigdragers aangeschaft door T&G. Deze werktuigdragers worden gebruikt voor o.a. onkruidbestrijding en het maaiwerk.

NIEUWS

Deze nieuwe wiellader loopt volledig elektrisch, maar dat doet niets af aan de kracht. De Relly E100 gaat als een speer en is heel wendbaar. Dat is handig op terreinen met een smalle doorgang, zoals bij kinderdagverblijven.

T&G Groep investeert in elektrisch werkmaterieel

Het is de ambitie van T&G Groep om onze dienstverlening zo duurzaam mogelijk in te richten. Dat is nodig om in 2030 energieneutraal te opereren.

Collectief verduurzamen

Het is mooi om te zien dat ook hier de combinatie binnen het aannemerscollectief wordt gezocht. Door samen op te trekken wordt de duurzame impact vergroot en tillen we elkaar naar een volgend niveau. De machines worden in de volle breedte ingezet voor het groenbeheer, van maaien tot borstelen en branden. Een mooie stap richting een duurzame toekomst!

Zero-emissie

Het machinepark van de bedrijven binnen de T&G Groep werd reeds uitgebreid met diverse elektrische machines. Zo werd ook de Relly E100 wiellader in gebruik genomen. Daarna volgde al snel de aanschaf van deze volledig elektrische AllTrec-werktuigdragers en zero-emission maaimachine.

Ook qua personeelsvervoer zetten we stappen. Elektrisch rijden wordt de norm voor ons personeel. Daarnaast heeft T&G een overeenkomst getekend met Mercedes-Benz om de eerste elektrische werkbussen met trekhaak af te nemen.

Hier zien we collega Rick op één van de nieuwe elektrische maaimachines van T&G. Dit scheelt niet alleen CO₂-uitstoot, maar ook een hoop herrie. Zeker in woonwijken of rondom zorginstellingen (zoals op de foto bij Archipel in Eindhoven) wordt dit door de bewoners zeer gewaardeerd!

NIEUWS

Geslaagd! Nieuwe duurzame mijlpalen qua certificering

Certificering is een essentieel onderdeel van iedere ondernemende organisatie. Onze opdrachtgevers verwachten een bepaald niveau als het gaat om veiligheid en kwaliteit. En die lat moet ieder jaar wat hoger komen te liggen!

CO₂-prestatieladder trede 5

Alle bedrijven binnen ons aannemerscollectief zijn al 7 jaar gecertificeerd op trede 3 van de CO₂-prestatieladder. In deze periode hebben we mooie stappen gezet om ons bedrijf te verduurzamen, van de analyse van onze CO₂-uitstoot tot investeringen in elektrisch materieel en biodiesel.

Vanuit deze basis hebben we nu de stap gezet naar de hoogste trede van de CO₂-prestatieladder. Met trede 5 zet T&G Groep nieuwe stappen op het gebied van CO₂-

reductie. Zo kijken we nu nóg verder om onze uitstoot te reduceren door ook onze ketenpartners te betrekken bij onze ambitie.

Koploper bij ECAS

In 2023 heeft de Stichting Groenkeur nieuwe versies uitgebracht van de Groenkeur-beoordelingsrichtlijnen. Deze vernieuwde normen zijn een mooie stap voor de branche op het gebied van duurzaam ondernemen binnen het groene domein. T&G Groep is als eerste groenvoorziener aangesloten bij certificerende instelling ECAS met een positieve beoordeling voor de nieuwe norm! Daarbij is nu ook het certificaat voor 'Dak- en Gevelbegroening' behaald.

T&G Groep bezit al jaren de certificaten voor Boomverzorging en Groenvoorziening. Met de toevoeging van het certificaat 'Dak- en Gevelbegroening' is T&G klaar om deze expertise nog breder in te zetten bij opdrachtgevers.

T&G Groep is nu ook CO₂-prestatieladder Trede 5 gecertificeerd.

Naast een hogere trede op de CO₂-prestatieladder zetten we nog meer stappen om onze dienstverlening te verduurzamen. Eén van deze stappen is het certificaat voor Gevel- en Dakbegroening. De expertise hadden we al, maar nu ook de bewijslast.

Ook de zorglocaties van Vitalis vallen onder het contract van Gustaaf. Deze locatie is recentelijk nog door Gustaaf opgeknapt voor de bewoners.

NIEUWS

Wooninc. verlengt 20-jarig partnership met Gustaaf

Al meer dan 20 jaar is Gustaaf partner van Wooninc. voor de buitenruimte. In de basis voor het groenbeheer, maar de laatste jaren heeft het bedrijf de dienstverlening flink doorontwikkeld, mede als onderdeel van de T&G Groep.

Bouwteampartner

Zo wordt er gewerkt met een vaste voorman en een vast team, zodat zij de bewoners echt leren kennen en hun behoefte centraal kunnen stellen. Zowel in het onderhoud, maar ook als partij voor regiewerk, renovaties en steeds vaker als bouwteampartner voor complete nieuwbouwprojecten.

Ogen en oren

Daarnaast zijn onze vakmensen een extra paar 'ogen en oren' voor de huismeesters geworden door onze terrein-app. Zij zijn dagelijks op de terreinen te vinden en leggen bijzonderheden vast, zoals een gevaarlijke tegel, gat in het hekwerk of kapotte verlichting. Zo wordt het veiliger voor de bewoners en ontstaat een digitaal terreindossier.

Tijdens een feestelijke bijeenkomst is de inzet van het team beloond met een verlenging van het onderhoudscontract. We kijken er naar uit om de samenwerking voort te zetten!

Toen de nood voor Oekraïense vluchtelingen hoog was, stelde Wooninc. opvanglocaties beschikbaar. Gustaaf bracht daar met spoed speelvoorzieningen aan voor de gevluchte kinderen. En kreeg daarbij zelfs een helpende hand!

De buitenruimte van de nieuwe wijk Picuskade is compleet door Gustaaf verzorgd. Hier zien we voorman Rik in actie bij het scherpen van de beplanting.

Fotografie
Jeffrey Grouwstra

NIEUWS

Bewoners van Haag Wonen komen samen voor nieuwe moestuin

Komende jaren worden de flats aan De Gaarde en Vrederustlaan verbouwd, onderhouden en verduurzaamd. Een ingrijpende onderneming, zeker voor de bewoners van Haag Wonen. Gelukkig worden zij uitgebreid bij het proces betrokken. Bijvoorbeeld door middel van deze succesvolle buurtparticipatie actie.

Participatie

Dit keer vindt de participatie plaats in de vorm van een leuke buurtactiviteit - de realisatie van een nieuwe moestuin: het Allergaardje. Dat is meteen een uitgelezen kans om met de bewoners in gesprek te gaan. Wat willen zij graag terugzien in de buurt?

Een geslaagde dag

Al met al kijken we terug op een geslaagde dag, waar we samen met bewoners iets moois hebben neergezet. De moestuin gaat ervoor zorgen dat bewoners ook gedurende het project van de tuin gebruik kunnen maken. Door de beperkte ruimte heeft T&G voorgesteld om verticale plantenbakken van pallets te maken. Duurzaam en compact!

Tuinteam

T&G Terrein en Groenvoorziening is onderdeel van het tuinteam van Haag Wonen. Voor de ontwikkeling van het gebied is ook Urban Sync aangesloten, die aan de wieg staan van het burgerparticipatie initiatief.

We wensen alle bewoners veel plezier met de moestuin! Onze collega's hebben het in ieder geval naar hun zin gehad, zoals te zien is op de foto's.

Onze eigen herder, Roland, leidt de schapen over de steile taluds van de tankdijken bij Shell Europoort.

Medio mei verlaten de schapen de stal en worden ze uitgezet op het Europoort terrein. Zo te zien kunnen ze niet wachten om aan de slag te gaan!

NIEUWS

T&G schakelt hulp in van speciale maai-divisie

Als de temperaturen weer langzaam stijgen en de lente zich aandient, komt ook onze 'speciale maai-divisie' weer in actie! Deze 250 wollige medewerkers van T&G Groep zorgen de komende maanden voor strak gemaaide tankdijken bij Shell Europoort.

Duurzame oplossing

Het maaien van tankdijken kan een intensieve klus zijn. Daarom is T&G continu op zoek naar de beste en veiligste methodes om de schuine dijken te onderhouden. Er worden doorgaans bijvoorbeeld radiografische maaiers ingezet voor het maaibeheer. Maar zodra de lente is gekomen, worden de schapen losgelaten op de dijk. Een duurzamere oplossing is er niet!

Gewaardeerde collega's

De schapen van T&G lopen inmiddels al jaren op het terrein rond in de zomer. De kudde blijft ongeveer tot november buiten. In de wintermaanden worden de schapen verplaatst naar een binnenverblijf, in afwachting van het volgende seizoen.

Lachen naar het schaapje!

Zoals te zien is op de foto, werd onze eigen schapenherder ook nog eens geïnterviewd door een reporter van Shell zelf. Ook zij zijn gek op onze schapen en willen maar al te graag weten wat het verhaal is achter deze wollige medewerkers van T&G. Zo maken we niet alleen onze eigen dienstverlening duurzamer, maar dragen we ook bij aan de klimaatambities van onze klanten.

NIEUWS

Het terrein van het Catharina Ziekenhuis is al jaren in beheer van Gustaaf.

T&G Groep steunt het Catharina Onderzoeksfonds

Gustaaf verzorgt al ruim vijf jaar het terreinbeheer voor het Catharina Ziekenhuis in Geldrop. Sinds kort is de samenwerking uitgebreid tot een toekomstbestendig partnership voor het gehele terrein.

Terrein speelt actieve rol bij genezing

Onderzoek toont aan dat de buitenruimte écht kan bijdragen aan het genezingsproces. We zijn er trots op dat wij daar een aandeel in mogen hebben! “We hebben het Catharina leren kennen als een vooruitstrevend ziekenhuis. Om onze bijdrage uit te breiden, is steun aan het Catharina Onderzoeksfonds een logisch vervolg,” aldus directeur Hans Smulders. “Als we kunnen bijdragen aan het welzijn van de mens, dan doen we dat!”

Goed werkgeverschap

“Wij hebben als bedrijf ruim 200 mensen in dienst. En ook die hebben gezinnen en families die helaas te maken krijgen met hart- en vaatziekten en kanker. Als het doen van onderzoek kan zorgen voor ofwel een betere behandeling of zelfs een doorbraak, dan vind ik dat we verplicht zijn om hieraan bij te dragen. Voor mij getuigt het van goed werkgeverschap om het Catharina Onderzoeksfonds te steunen.”

Ook hierbij is de 'ogen en oren' service een vast onderdeel van onze dienstverlening. Zien we iets opvallends? Dan wordt dat direct vastgelegd via een speciale terrein-app en gemeld aan de opdrachtgever. Gustaaf lost het vervolgens op met gepaste prioriteit.

T&G hielp een handje met het planten van de bollen en het grove grondwerk.

Zayaz zet zich met bewoners in voor een kleurrijke buurt

Er werd flink (op)geschept!

Een kleurrijke leefomgeving ontstaat niet vanzelf, zeker niet in de winter. Maar dat weerhield een groep bewoners van woningcorporatie Zayaz niet om een mooi buurtinitiatief te starten in Den Bosch. Zij grepen hun kans om bloembollen te planten bij hun wooncomplex, met ondersteuning van Zayaz en T&G. Het resultaat? Een leuke, actieve dag én een kleurrijk voorjaar om naar uit te kijken!

Buurtdag

Ondanks het frisse weer stonden de bewoners klaar om er een actieve buurtdag van te maken. Met scheppen in de hand gingen zij aan de slag om de bloembollen te planten op twee locaties naast het wooncomplex. T&G droeg een steentje bij met de levering van de materialen

en voerde het grove graafwerk uit. Het planten van de bollen en het dichtmaken van het plantgat namen de bewoners voor hun rekening.

Biodiversiteit en gezelligheid!

We kijken terug op een zeer geslaagde activiteit, waar zowel de bewoners als het wijkteam van Zayaz echt hebben laten zien dat ze zich betrokken voelen bij hun buurt. Als vaste partij voor het groenonderhoud voor Zayaz, is het voor T&G ook leuk om de bewoners beter te leren kennen. Daarvoor is een dag zoals deze ideaal! We willen de bewoners en Zayaz graag bedanken voor het enthousiasme.

Extra mooi is dat hiermee niet alleen meer kleur ontstaat in de wijk, maar ook meer biodiversiteit. Win-win dus!

De ontwikkeling van De Caai in Eindhoven is een mooi voorbeeld van een partnership op hoog niveau. Letterlijk! Bij dit giga-project is FacTer betrokken als technisch adviseur van de buitenruimte en Gustaaf als uitvoerende partij. De aanleg betreft maar liefst vijf woontorens met diverse daktuinen, parkeerdeks en openbaar groen. Het traject zal meerdere jaren duren, wat het belang van een goed partnership nog meer benadrukt.

Voor nu is dit project voor T&G Groep nog in de aanloopfase qua uitvoering. Wordt vervolgd dus...

Afgelopen jaren zien we een stabiele groei over al onze werkmaatschappijen. Vanuit een sterk fundament en een goed gevulde orderportefeuille. Mijn functie is ontstaan omdat we continu in ontwikkeling zijn en we goed moeten kijken naar de toekomst. Niet alleen als bedrijf, maar ook als je kijkt naar de markt en de wereld in zijn geheel.

Inzetten op klantrelatie

Door de aard van onze werkzaamheden sluiten we veel contracten af met klanten voor de lange termijn. Daardoor ligt er extra nadruk op de klantrelatie. We willen daar komende jaren nóg meer aandacht voor hebben. We hebben het genoeg te mogen werken voor trouwe klanten die ons niet alleen zien als uitvoerende partij, maar juist als partner die hen compleet ontzorgt.

We krijgen steeds vaker het vertrouwen om ook als adviseur op te treden. Een rol die ons goed past gezien de ruime praktijkervaring. Zeker als we vroegtijdig bij een traject worden betrokken, zorgt dat voor veel winst in de uitvoering.

Innovatie

Naast klantrelatie ga ik mij bezighouden met innovatie binnen ons bedrijf. De wereld is volop in beweging, waarbij thema's als klimaat en duurzame technologie ons niet vreemd zijn. Onze vakmensen bevinden zich dagelijks

op het voorfront van onze strijd tegen klimaatverandering. Zij vergroenen onze wijken en steden. Werken aan een duurzame wereld is voor ons dus niets nieuws.

Om die reden timmeren we al flink aan de weg. De uitvoering van onze dienstverlening gebeurt steeds vaker emissieloos. We hebben onszelf concrete doelstellingen opgelegd op het gebied van elektrificering en CO₂-reductie. Daarnaast kijken we verder dan alleen onze eigen organisatie. Onze klanten staan natuurlijk voor dezelfde uitdagingen. En duurzame inrichting en beheer van hun terreinen kan een grote bijdrage leveren aan klimaatambities. Denk aan het vergroten van de biodiversiteit, het aanbrengen van groene wanden en gevels of het vergroten van het waterbergende vermogen rondom een gebouw. T&G Groep verzorgt advies, uitvoering én exploitatie op basis van jarenlange 'buitengewoon veelzijdige' ervaring.

Dit zijn natuurlijk mooie woorden. Maar wat ons extra trots maakt, is dat klanten onze meerwaarde onderschrijven. In deze sectie van dit magazine lees je diverse interviews met opdrachtgevers over hun ervaring met onze dienstverlening. Van zorginstellingen tot scholen en gemeenten.

Genoeg reden dus om al onze opdrachtgevers te bedanken voor het vertrouwen!

George van Lit
Manager Klant, Relatie
en Innovatie

Forensische terreininrichting: “Je kunt hier niet zomaar aan de slag”

Mike Kruijssen
Facilitair Adviseur

FPC De Rooyse Wissel

Als aanbieder van forensische zorg, houdt FPC De Rooyse Wissel rekening met zaken waar de meeste mensen nooit bij stilstaan. De gehele instelling moet immers optimaal beveiligd zijn, maar draait ook om het bieden van persoonlijke zorg. Die unieke combinatie zie je terug in de nieuwe buitenruimte, gerealiseerd door T&G Terrein en Groenvoorziening. Hoe houd je de TBS-patiënt binnen, maar laat je ze toch naar ‘buiten’?

Mike Kruijssen is Facilitair Adviseur bij FPC De Rooyse Wissel in Oostrum en is verantwoordelijk voor de nieuwe terreininrichting. Hij legt uit waarom de renovatie bijdraagt aan zowel het welzijn van de patiënten als het bestaansrecht van de instelling, en waarom je niet zomaar aan de slag kunt op het terrein.

Van start TBS tot uitplaatsing

“Het gehele project komt voort uit onze ambitie om over de gehele forensische keten zorg te bieden. Van start TBS tot uitplaatsing, en alles er tussen in,” vertelt Kruijssen. “Niet alle gevallen zijn zo extreem dat ze hier jarenlang op een gesloten afdeling verblijven. In tegendeel: wij willen patiënten juist terug begeleiden naar de maatschappij. De nieuwbouw kent een lager beveiligingsniveau, bijvoorbeeld voor patiënten met een kortere behandelperiode, meer vrijheid of mensen die zelfs vrijwillig naar ons toekomen voor hulp. Het aangelegen terrein wordt een verlengstuk daarvan. Met deze nieuwe tuin zetten we een volgende stap in onze dienstverlening.”

Het betere buiten

Patiënten keken voorheen uit op een kleine tuin en konden lastig een rondje wandelen om hun hoofd te legen. Het nieuwe ontwerp brengt daar verandering in. De open omheining zorgt voor een ruimer uitzicht vanuit de huiskamers en in de speciale wandeltuin kunnen patiënten

– met begeleiding – een rondje lopen of zelfs familie ontvangen. Kruijssen: “Er is bewust gekozen voor meer organische vormen en meer natuurbeleving in de tuin. Als zorgverlener willen we het beste voor onze patiënten én de maatschappij. Wij geloven dat een groene, prikkelarme omgeving bijdraagt aan het welzijn van de patiënten, en daarmee ook hun behandeling. Met de wandeltuin wordt een stukje normalisatie gecreëerd; patiënten kunnen daar dingen doen die ze thuis ook doen, zoals barbecueën. Alles met het oog op re-integratie in de maatschappij.”

Complexe puzzel

“We zijn een GGZ-instelling, maar we worden aangestuurd door Justitie,” vervolgt Kruijssen. “Veel richtlijnen worden dus vanuit hogerhand bepaald. Dat maakt het uitvoeren van dit soort projecten uitdagend en ingewikkeld. Denk aan richtlijnen voor de sloten, camerazichtlijnen, slagvrij PVC, materialen, etc. We moeten zelfs voldoen aan een beplantingslijst die officieel is goedgekeurd door de overheid.”

Je hebt goede partijen langs je nodig om die complexe puzzel te leggen. Het vergt expertise, meedenken, aanpassingsvermogen en goede communicatie.”

Slagwapen

Voor dit project worden veel zaken specifiek voor De Rooyse Wissel gemaakt. Zo zijn de buitenbanken ingegraven, zodat deze niet losgetrokken kunnen worden. De elektrische bekabeling voor de stroompunten is apart aangelegd om te voorkomen dat patiënten de verlichting via een stopcontact saboteren. Zelfs in de uitvoering verandert er regelmatig iets omdat het nóg veiliger kan.

Kruijssen: “Een mooi voorbeeld is de betonnen bank met het houten zitvlak. We wilden hiervoor een duurzamer materiaal gebruiken, maar dat kon niet zomaar. De houten balken kunnen namelijk als slagwapen worden gebruikt. T&G heeft voor ons een complete berekening gemaakt om aan te tonen dat de belastbaarheid voldeed aan de eisen en de balken niet zomaar losgewrikt kunnen worden. Hetzelfde geldt voor de bestrating: deze zit extra goed opgesloten in de banden, zodat deze niet los kan komen. Dat vraagt extra zorg en aandacht in de uitvoering.”

Iedere dag door de beveiliging

“En als dat allemaal netjes op orde is, kun je nóg niet zomaar aan de slag,” lacht Kruijssen. “We zijn immers een gesloten instelling. Dus je komt hier, ook als aannemer, niet zomaar binnen. We hebben van alle medewerkers van T&G persoonsgegevens en een VOG nodig om hen toegang tot het terrein te verschaffen. Ze worden iedere ochtend weer compleet gescreend door de beveiliging. Ook alle transportbewegingen zijn van te voren gepland en aangemeld. De voorman staat daarom altijd via een portofoon in contact met de beveiligers in de controlekamer, om alles te coördineren.”

Kortom: alles draait bij De Rooyse Wissel om veiligheid. Het werk op tijd realiseren én tegelijkertijd oog houden voor de veiligheid van jezelf en anderen; dat maakt deze werklocatie zo uniek. Gelukkig verloopt het project tot nu toe zonder problemen. Kruijssen concludeert: “Ik kan alleen maar lof hebben voor het uitvoeringsteam van T&G. De regels en protocollen worden netjes opgevolgd. Zo zorgen we er samen voor dat het project op tijd wordt gerealiseerd, én dat iedereen weer veilig thuiskomt.”

Historische gevoel van Kasteel Tongelaar blijft behouden

Christian Hermus
Bouwkundige
Brabants Landschap

De binnenplaats van het eeuwenoude Kasteel Tongelaar in Mill was al langere tijd toe aan een opknapbeurt. Vooral de unieke bestrating en de riolering moesten op de schop. Maar op een monumentale locatie als deze gaat dat niet zomaar. Hoe behoud je het historische karakter van een terrein, terwijl je het ook wilt moderniseren?

Om die uitdaging te tackelen vloog Christian Hermus, bouwkundige bij Brabants Landschap, de expertise in van T&G Terrein en Groenvoorziening. “Een project als dit vraagt om een partner die het karakter en de waarde van de locatie begrijpt én de juiste expertise heeft.”

Bouwkundige uitdaging

Het besluit om een historische binnenplaats open te breken gaat natuurlijk niet over één nacht ijs. Als onderdeel van een team van twee bouwkundigen heeft Christian een passie

voor historische locaties. “Ons team heeft zo’n 500 monumentale panden in beheer, waarbij we continu het historische belang afwegen tegen zaken als de veiligheid, kwaliteit en de eisen van de horecaexploitant. In dit geval was er sprake van valgevaar door verzakkingen in de bestrating, en waren er regelmatig verstoppingen in het riool. Daarom hebben we besloten de binnenplaats integraal aan te pakken. We namen alles in één keer mee, ook de verlichting. We dachten; nu hebben we de kans!”

Unieke, historische bestrating

“Tijdens de voorbereiding was er veel oog voor de bestrating van oude maaskeien, want die waren essentieel voor de unieke uitstraling van het gebouw. Het pand is in de jaren ‘80 al eens gerestaureerd en toen zijn de maaskeien gevonden bij het afgraven van een oude grindlaag. Die historische waarde willen we hoe dan ook behouden,” vertelt Christian.

“Er zijn door T&G meerdere proefstukken gemaakt, die we samen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de exploitant hebben beoordeeld. Uiteindelijk is gekozen om

de oorspronkelijke maaskeien te hergebruiken en aan te vullen met nieuwe stenen waar nodig. Dit keer zijn de keien met de vlakke kant naar boven gelegd om het struikelgevaar te beperken. Deze oplossing bleek perfect te werken! Het terrein is weer veilig en de esthetische waarden zijn behouden gebleven.”

De complete bestrating is vervolgens door T&G gerealiseerd, aangevuld met een speciale voegoplossing. Een unieke opgave die met prachtig vakmanschap is uitgevoerd door een ervaren team, dat deze traditionele ambacht nog in de vingers heeft. Een aanvulling is dat de waterinfiltratie is verbeterd omwille van de duurzaamheid, o.a. door het aanbrengen van infiltratiekolken. Tot slot is er een verlichtingsplan gemaakt en aangelegd, en zijn vetputten geplaatst voor de afvoer van de keuken. Ook zijn er met het oog op de toekomst mantelbuizen aangebracht onder de bestrating, die naar strategische plekken op de binnenplaats lopen.

Dat het project boven de grond extra aandacht vereist was te verwachten, maar ook onder de grond is niet alles wat het lijkt. Wie weet liggen er wel verloren schatten verborgen op zo’n oude locatie! Het gebied is in het bestemmingsplan aangegeven als locatie met hoge archeologische waarde. Daarom werd er een vooronderzoek ingesteld door archeologen, waaruit bleek dat archeologische begeleiding noodzakelijk was. Christian: “Dat maakt het leuk, maar ook spannend. Je weet immers nooit wat er gevonden wordt. Er is een kans dat we iets opgraven dat verder onderzoek vereist en dan komt onze planning in gevaar. De horecagelegenheid heeft boekingen staan en die natuurlijk door moeten gaan, dus we kunnen niet uitlopen.”

Uiteindelijk is er een aantal historische restanten gevonden, maar het werk werd niet stilgelegd. Toch heeft archeologische begeleiding altijd impact op de uitvoering. “De aannemer heeft eigenlijk alles geregeld met de archeologen. Als opdrachtgever zijn we daarin compleet ontzorgd,” vervolgt Christian. “Dat moet ook, want T&G weet precies wanneer welke zaken worden uitgevoerd. Toch is het niet altijd even makkelijk als er onderzoekers op je vingers kijken. Maar gelukkig is dat professioneel en zonder problemen verlopen.”

Een vertrouwde partner

Wat betreft de samenwerking kan van beide kanten van een prettig verloop worden gesproken. Zowel qua contact, maar ook qua uitvoering. Christian: “We hebben T&G benaderd omdat wij eerdere projecten met hen hebben gerealiseerd, zowel aan dit type panden zoals bij Landgoed Mattemburgh, maar ook in diverse natuurgebieden. Daarbij wordt altijd goed rekening gehouden met de voorwaarden vanuit de Rijksmonumentale omgeving. T&G is voor ons een adviseur die meedenkt aan de voorkant en met proactieve oplossingen komt. Zeker voor een locatie als Kasteel Tongelaar wordt dat erg gewaardeerd.”

“Het is echt een tuin voor iedereen geworden”

Isabelle Kras
Projectmanager Vastgoed

Ipse de Bruggen

De basis van iedere buitenruimte is de bodem en die is niet overal in Nederland hetzelfde. Zo is het zorgterrein van Ipse de Bruggen in Nootdorp gebouwd op veengrond met hoge grondwaterstand. Om wateroverlast tegen te gaan werd het terrein flink opgehoogd als onderdeel van een renovatie. Ingrijpende werkzaamheden die worden uitgevoerd in de directe omgeving van cliënten met een verstandelijke beperking. Dat vraagt om een team met vakkennis én mensenkennis.

Tel daar de strakke planning en overlap met de bouwaannemer bij op, en het belang van een nauwe samenwerking wordt direct duidelijk. Gelukkig was de klik tussen Isabelle Kras (projectmanager vastgoed bij Ipse de Bruggen) en het team van T&G snel gemaakt. In deze blog blikt zij terug op het proces.

Nieuwe dagbesteding

De aanleiding van de nieuwbouw was het vernieuwen van de dagbesteding, waaronder de faciliteiten voor de 'milieustraat' op het terrein. Een belangrijke stap, aldus Kras: "Onze eigen afvaldienst – bemand door cliënten – is essentieel op het terrein. We zijn immers geen openbaar gebied, dus de gemeente komt hier niet om het afval op te halen. Het gebouw voor deze activiteiten was toe aan vernieuwing. Daarnaast komen er nog meer zaken mooi samen in deze verbouwing. Er komt naast de milieustraat nog meer dagbesteding op deze locatie, met plaats voor in totaal 42 cliënten. De impact van het project is groot, maar het proces is daardoor ook complex. We zochten daarom een partij met een marktconforme prijs én de juiste expertise."

Terreinverzakking

Een belangrijk onderdeel van het project is de ophoging van het gehele terrein. Door de ligging van de zorglocatie is verzakking van de grond een belangrijk thema.

T&G begon daarom met het ophogen van het gehele omliggende terrein met ca. 1 meter. Daarna zijn speciale betonplaten aangebracht tegen de gevel om verzakking in de toekomst tegen te gaan. Kras licht toe: "De tuin voor de dagbesteding werd jammer genoeg weinig gebruikt omdat deze regelmatig onder water stond. Maar nu kunnen de cliënten weer lekker naar buiten wanneer zij dat willen."

Een tuin voor iedereen

"Daarnaast is de hoogte van het terrein gelijkgetrokken met een aangrenzend complex," vervolgt Kras. "Zo kunnen er meerdere zorggroepen gezamenlijk van de tuin gebruik maken. Daarvoor moesten we wel goed kijken naar de verschillende behoeften die er waren. De ene groep wilde graag een moestuin om in te tuinieren en een schommel. De andere groep bestaat uit oudere bewoners. Voor hen zijn rolstoelvriendelijkheid en schaduwplaatsen belangrijk. Ik ben blij dat we goed naar de begeleiders van deze groepen hebben geluisterd in het voortraject, zodat we hun ideeën mee konden nemen in het ontwerp. Het is echt een tuin voor iedereen geworden."

Samenwerking

Om een aannemer te selecteren zette Ipse de Bruggen het project als aanbesteding op de markt. "Het project was zó groot dat we wel moesten aanbesteden," vertelt Kras. "Gelukkig

bleek T&G ook qua prijs het meest economisch voordelig. T&G is al huisaannemer voor het terreinbeheer, dus het uitvoeringsteam kent het terrein en de doelgroep goed. Ze wisten precies wat er nodig was om van dit project een succes te maken. Er was sprake van een strakke planning, die ook nog eens overlapte met de bouwactiviteiten. Door proactief afstemming te zoeken met de bouwaannemer en in de vakantie door te werken, kon het nieuwe gebouw op tijd in gebruik worden genomen. Complimenten aan het uitvoeringsteam zijn op zijn plaats!"

Een helpende hand van de cliënten

Maar eerlijk is eerlijk: vele handen maken licht werk. Dat moeten de cliënten van Ipse de Bruggen ook geweten hebben. Zij droegen meermaals hun steentje bij tijdens de aanleg. En dat leverde leuke anekdotes op! Kras: "Bij zo'n groot project op het terrein heb je te maken met nieuwsgierige cliënten die komen kijken aan de bouwhekken. Soms komen ze alleen even vertellen dat het toch echt beter kan op een andere manier, of maken ze simpelweg een praatje." Gelukkig werd hier leuk op gereageerd door de uitvoering. Zo leuk zelfs, dat de cliënten zijn ingeschakeld om bijvoorbeeld de plantvakken alvast op te ruimen. Zo zie je maar weer: in ruil voor wat aandacht (en een plakje cake!) is alles mogelijk. Als je dat kunt zien, ben je pas echt een vakman.

Namens ons hele team:

Bedankt voor het vertrouwen!

Als buitendienstverlener heeft T&G Groep het genoegen om bij te dragen aan een duurzamer Nederland. Maar dat is niet mogelijk zonder het vertrouwen van onze klanten.

Gezamenlijk zijn onze bedrijven een vaste partner voor ca. 300 klanten, op meer dan 20.000 locaties door heel het land. Daarmee maken we samen met onze opdrachtgevers een grote impact op onze natuurlijke leefomgeving.

We willen al onze klanten daarom bedanken voor de prettige samenwerking. Hopelijk houden wij u nog jarenlang tevreden met onze inzet en expertise.

T&G Groep; Buitengewoon veelzijdig!

Jan Heijmans
Bedrijfsleider
T&G - Schijndel

Aarnoud van 't Hof
Bedrijfsleider
T&G - Bodegraven

Gijsbert Merks
Bedrijfsleider
T&G - Leerdam

Ruud Moonen
Bedrijfsleider
Gustaaf

Frank Bankers
Bedrijfsleider
Heesakkers Infra

“We zijn het gezicht van de begraafplaats”

Ruud Nijholt
Hovenier

Dat ook sociale vaardigheden belangrijk zijn in ons vak is niet meer te ontkennen. We staan dagelijks midden in de woonwijken, op schoolpleinen en bij ziekenhuizen. Maar er is geen locatie zo gevoelig als een begraafplaats. Momenteel worden in Den Haag ca. 10.000 grafmonumenten gereinigd door een specialistisch team van T&G. Niet alleen met zorg voor de locatie, maar ook met respect voor de bezoekers.

Bus in, bus uit

De Haagse begraafplaatsen Westduin en Kerkhoflaan zijn prachtige, historische locaties en dat is terug te zien aan de maar liefst 11.000 graven. Door de jaren heen zijn deze aangetast door groene aanslag en daarom toe aan een grondige reiniging. Een flinke klus voor het team van Ruud Nijholt. En daar komt meer bij kijken dan je denkt...

Piëteit voorop

“We beginnen de dag altijd in de kantine,” vertelt Ruud terwijl hij de knop van het koffiezetapparaat indrukt. “Natuurlijk voor een lekker bakkie koffie, maar vooral om met de beheerders af te stemmen over begrafenissen en auladiensten. Dat overleg is essentieel. Het is namelijk van groot belang dat we niemand tot last zijn op het terrein, zeker niet als er een dienst is. Maar ook mensen die hier een dierbare komen bezoeken willen we niet hinderen. Piëteit staat voorop.”

Dat T&G voor het tweede jaar terug mag keren naar de begraafplaats is geen verrassing. Het team voert niet alleen het werk naar behoren uit, maar pakt ook het gastheerschap op richting de bezoekers. Dat sociale aspect herkent Ruud maar al te goed. “We worden regelmatig aangesproken door bezoekers die de weg vragen of benieuwd zijn wanneer het graf gereinigd wordt,” vervolgt Ruud. “Hun bezoek aan de begraafplaats is vaak beladen en dat merk je. Extra belangrijk dus om die bezoekers met respect te woord te staan. Ook wij zijn het gezicht van de begraafplaats.”

Een compleet digitaal dossier

Hoewel het reinigen van de graven de hoofdtaak is van het team, valt ook het opbouwen van een compleet digitaal dossier onder de opdracht. Gelukkig is dit door middel van de T&G Terrein-app gemakkelijk te organiseren. Ruud: “De komende maanden komen wij langs ieder monument van de in totaal 11.000 graven. Een mooie kans om alles digitaal te borgen voor de gemeente. Om te beginnen maken we voor én na het reinigen een foto van het graf als bewijs dat het schoon is. We schouwen het graf en checken of alle letters er nog opzitten. Ook de staat van het graf benoemen we in het schouwrapport. Alles wordt in de app vastgelegd en gedeeld met de opdrachtgever.”

“Maar het is ook voor ons belangrijk om te weten hoe het graf erbij lag, zodat we alle foto's, bloemen en andere gedenkenissen netjes op dezelfde plaats terug kunnen zetten,” vervolgt Ruud. “Vaak zijn dingen met een reden zo gezet, en hechten mensen veel waarde aan de uitstraling van het graf. Daar houden wij dan graag rekening mee.”

Duurzame werkwijze

Het reinigen van de Haagse graven is een jaarlijks terugkerende klus die op een steeds milieuvriendelijkere manier wordt uitgevoerd. De gemeente heeft gekozen voor een duurzamere aanpak zonder chemische middelen. Goed voor het milieu, dat is zeker, maar dit had een onverwacht effect op het werk van Ruud en zijn team.

Hij verklaart: “Vroeger werd loog (een chemisch middel, red.) gebruikt voor de reiniging en dat werkte perfect. Na één behandeling had je een zonnebril nodig zo schoon dat het was. Maar dat mag nu niet meer. We gebruiken nu alleen nog maar water en hoge druk. Dat is beter voor de natuur, maar het gevolg is wel dat we de monumenten niet meer zo schoon krijgen als vroeger. En dat sluit soms niet helemaal aan bij de verwachtingen van de bezoekers. Op die momenten kruipen wij weer in onze rol als gastheer om begrip te tonen en uit te leggen dat dit echt het hoogst haalbare is. Want aan het einde van de dag is het toch de nabestaande die centraal staat, niet alleen een blinkend graf.”

Scholen 'smartphone vrij'? Niet zonder bijpassend terrein

Frank van den Wildenberg
Facilitair Manager
Sint-Janslyceum

Het Sint-Janslyceum in 's-Hertogenbosch is één van de eerste scholen in Nederland die dit schooljaar al volledig 'smartphone vrij' is. Een bewuste keuze met grote gevolgen, ook voor het terrein. Want waar je iets afpakt, moet je ook iets teruggeven. Dus kwam de school met een creatieve oplossing op het schoolplein.

Smartphone vrij

Het verbieden van smartphones op scholen is een groot punt van discussie onder docenten, leerlingen en ouders. Het vraagt lef om de maatregel écht door te voeren. Maar dat weerhield het Sint-Janslyceum er niet van om de knoop al door te hakken vóór de komst van een officieel verbod. Daarmee haalde de school zelfs het nieuws!

De gehele school dacht mee over de beste manier om deze transitie vorm te geven. Zo ook Facilitair Manager Frank van den Wildenberg: "Ik vind het belangrijk dat - als we smartphones verbieden - er ook alternatieven komen voor de leerlingen."

Vanuit die gedachte ging Van den Wildenberg op zoek naar wat zijn afdeling kon betekenen om de veranderingen wat te verzachten. Hij vertelt: "Voor ons staat het welzijn van de leerlingen voorop. We willen zorgen dat zij goed kunnen leren, maar ook dat ze hier een leuke tijd hebben - zowel in de kantines als buiten tijdens de pauze. Juist daar kunnen wij het verschil maken met extra faciliteiten."

Pannaveld en Teq ball tafel

Om te zorgen dat de nieuwe faciliteiten goed aansluiten bij de leerlingen, ging de school het gesprek aan. Zo kwam er al snel een tafelfuotbaltafel in de kantine en een loungehoek met banken waar leerlingen kunnen leren én relaxen. Maar de échte

impact werd gemaakt op het schoolplein. "In de zomer hebben we als uitprobeersel een tijdelijk pannaveld gehuurd," vervolgt Van den Wildenberg. "De laatste schroef zat er nog niet in, of er werd al volop gebruik van gemaakt. Het bracht de leerlingen samen en trok ze uit de kantine naar buiten. Na zo'n succes hebben we besloten om permanent een pannaveld, basketbal court en Teqball-tafel te laten plaatsen door T&G. Daarmee zijn we al helemaal klaar voor komend seizoen."

Naast de keuze voor deze spelelementen, is ook over de plaatsing goed nagedacht. In eerste instantie zou de pannakooi naast een rij lokalen worden geplaatst. Maar door de mogelijke geluidsoverlast is er toch een andere plek gekozen. "Het kan er heftig aan toe gaan," lacht Van den Wildenberg. "Daarom hebben we de toestellen maar naast de gymzaal geplaatst. Dat komt goed uit, want de gymleraren willen ze ook in hun lessen gaan gebruiken. Misschien komt er zelfs een schoolbrede competitie!"

Terreinvoorziening

T&G Terrein en Groenvoorziening is al langere tijd een vaste partner voor het Sint-Janslyceum op het gebied van de buitenruimte. Zo klopt de middelbare school regelmatig aan voor advies. Van den Wildenberg: "Voor dit soort zaken hebben wij met T&G een prettige samenwerking. Naast straatwerkzaamheden en

VTA-controles (Visual Tree Assessment, red.) wordt er goed meegedacht over de inrichting en het aanpassen van de buitenruimte. Bijvoorbeeld hoe we kunnen zorgen dat we slimmer omgaan met fietsenstallingen die weg moeten, met het oog op hergebruik. T&G begrijpt de functie van een schoolplein. Namelijk: leerlingen uit de kantine halen, en lekker buiten met elkaar in contact brengen. Ik weet zeker dat dat met deze nieuwe spelelementen wederom goed gelukt is."

Manager Mens, Geluk en Welzijn is een unieke functietitel die ik met trots draag. Mijn werk gaat echt om de mens en alles wat er achter zit. In deze rol mag ik mezelf inzetten voor ons personeel, om te zorgen dat zij zich gewaardeerd voelen.

Goed werkgeverschap

Zowel voor het behoud van onze medewerkers als de werving van nieuw talent is het belangrijk dat T&G Groep goed werkgeverschap uitdraagt. Ik geloof echt dat we daar met onze hele organisatie naar streven. Mede door oog te hebben voor de mensen achter de functie. Als er iets speelt of niet goed zit, dan moeten we daar zoveel mogelijk in ondersteunen. Ik doe mijn best om iedereen zo goed mogelijk te leren kennen. En als er dan iets speelt wat breder opgepakt moet worden, zijn de interne lijntjes kort en toegankelijk. Dat is echt uniek en schept een vertrouwelijke sfeer die je niet overal hebt.

Een vak om te vieren

Maar het moet daarnaast ook gewoon leuk zijn om bij T&G Groep te werken. Daarom worden er regelmatig borrels, frietkarren en barbecues georganiseerd. We vinden het belangrijk om waardering te tonen voor onze hardwerkende medewerkers. We grijpen iedere kans aan om iets extra's te doen voor alle collega's, zoals iets lekkers met Pasen en Sinterkaas. Met als kers op de taart een knallend eindejaarsfeest! We hebben immers een mooi vak en iedereen werkt

het hele jaar hard. Op het eindejaarsfeest kunnen we met z'n allen genieten, ontspannen en vieren wat we hebben bereikt.

Hopelijk inspireert dit magazine je om lekker bij ons te blijven of te komen werken. Het werk is écht buitengewoon veelzijdig. Iedere dag is anders, je werkt op unieke locaties en met de nieuwste machines.

Blader maar snel door als je benieuwd bent naar de verhalen van onze medewerkers!

Brigitt Leiwakabessy-Damen
Manager Mens, Geluk en Welzijn

Mijn werk gaat over de mensen en hun geluk en welzijn. Op al die punten scoort T&G Groep als werkgever een dikke 10!

De Sinterklaas presentjes worden uiteraard per kruiwagen geleverd!

Het eindejaarsfeest is een bijzondere dag waar we altijd met veel plezier op terugkijken. Eerst een activiteit, daarna een heerlijk buffet en natuurlijk een knallend feest als afsluiter. De band speelt het dak eraf!

Ook verjaardagen blijven niet onopgemerkt bij T&G Groep. Je wordt immers niet iedere dag 50 jaar. Dat vraagt om wat extra aandacht én een lekkere borrel.

30 jaar werkzaam bij T&G: “Er is voor ieder wat wils”

Gerard Guezen
Hovenier

Er is geen groter compliment voor een werkgever dan de loyaliteit van het personeel. Zo hebben we al diverse 25-jarige jubilea mogen vieren. Maar in sommige gevallen gaan onze collega's nog een stapje verder. Gerard Guezen is bijvoorbeeld al meer dan 30 jaar werkzaam bij T&G en hij heeft het nog altijd goed naar zijn zin!

We vroegen Gerard hoe hij terugkijkt op al die jaren in dienst bij T&G: “Ondanks dat het vak veel is veranderd, krijg je binnen T&G altijd de kans om te doen wat bij jou past.”

30+ jaar in dienst

Gerard is in 1990 bij T&G in dienst gekomen nadat hij al 5 jaar in het vak werkzaam was. Dat is inmiddels meer dan 30 jaar geleden. “Ik weet nog goed dat ik toen nog veel moest leren over het vak. Bij mijn vorige werkgever ben ik niet verder gekomen dan het schoffelwerk. Gelukkig kreeg ik bij T&G wel de kans om mezelf te ontwikkelen. Die ervaring heeft mij gemaakt tot de vakman die ik nu ben,” vertelt Gerard.

“Ik heb met behulp van T&G mijn rijbewijs en andere papieren gehaald. Maar het leukste vond ik de vele diversiteit aan projecten, waardoor je ruime ervaring kon opdoen. Als je laat zien dat je wilt leren, is er binnen T&G heel veel mogelijk! Na een aantal jaar kreeg ik bijvoorbeeld mijn eigen project. Dat vertrouwen moet je wel verdienen natuurlijk, maar het laat zien dat je inzet binnen het bedrijf wordt beloond. Dat is echt een blijk van waardering voor een vakman.”

Eigen project

Bij T&G geloven we in zelfsturende teams. De onderhoudsploegen zijn immers de hele dag op de locatie aanwezig en weten als geen ander wat er nodig is om het terrein te onderhouden. Dat betekent dat je zelfs binnen de rol van hovenier kunt doorgroeien en meer verantwoordelijkheid kunt pakken. Ook Gerard heeft daar ervaring mee. “Ik heb 22 jaar het onderhoud mogen doen van een revalidatiecentrum in Den Haag. Dat was een geweldige tijd, want we mochten zelf onze planning bepalen. Uiteraard doe je alles in overleg met de uitvoering, maar wij zaten aan het stuur. Daarnaast leer je hoe je een project naar je hand kunt zetten. Je moet niet alleen het werk zelf goed uitvoeren, maar ook meedenken met de klant. Het zit 'm in de kleine dingetjes; even een tegel recht leggen, even een praatje maken. Daar bereik je soms veel meer mee, dan wanneer je jezelf buiten blindstaart op het groen.”

Veelzijdig werk

“De vrijheid en het vertrouwen dat je krijgt bij T&G zijn voor mij belangrijke redenen om hier te werken,” vervolgt Gerard. “Maar ook de verschillen qua opdrachten zorgen ervoor dat je altijd kunt doen waar je hart ligt. Voor mij is dat bijvoorbeeld het fijne groen. Ik hou ervan om mijn werk grondig uit te voeren; op mijn knieën het onkruid bij de wortel aanpakken. Dat soort werk is er gelukkig genoeg bij T&G. We hebben mooie opdrachtgevers met prachtige tuinen om te onderhouden. Maar daarnaast werken we ook veel in woonwijken voor woningcorporaties. Dat is weer heel ander werk, waar je te maken hebt met grover groen en bewoners. Er is dus voor ieder wat wils.”

Stokje doorgeven

De vele dienstjaren bij T&G zijn de basis van Gerard's vakkennis en ervaring. Die expertise heeft hij opgedaan van jongs af aan, onder begeleiding van de toen meer 'ervaren' medewerkers. Maar nu zijn de rollen omgedraaid - iets wat Gerard met plezier oppakt. “Hoewel het vinden van personeel een uitdaging kan zijn in deze tijd, hebben we hier toch wat jonge aanwas. Het is geweldig dat we de kans krijgen om de volgende generatie wat bij te leren over het vak. Daarvoor ben je bij T&G zeker aan het goede adres.”

“Ik hoop nog lang bij T&G te kunnen werken”

Marnix Mlejnek
Hovenier

Bij T&G Groep is goed werkgeverschap niet bijzonder, maar vanzelfsprekend. Ons vak is een teamsport. Dus een goede werksfeer is essentieel. Toch kan het voorkomen dat een collega ons team verlaat en ergens anders een werkplek vindt die beter bij hem/haar past. Maar soms worden we ook blij verrast als een ex-medewerker na een tijdje weer terugkeert naar T&G. Dat levert leuke verhalen op!

Eén van deze verhalen komt van onze collega Marnix. Hij ging zijn droom achterna, maar keerde na een aantal maanden weer terug. Hij vertelt: “T&G voelt als thuiskomen.”

Het beste van twee werelden

Het hoveniersvak was niet direct het werkveld waar Marnix van droomde. Na zijn opleiding Bos en -Natuurbeheer wilde hij lekker in het bos aan de slag. Maar dat liep iets anders dan gepland. “In mijn woonplaats Zoetermeer is maar weinig écht bosgebied, dus ik moest even omschakelen,” lacht Marnix. “Via een uitzendbureau kwam ik uiteindelijk in het groen terecht. Ik heb voor verschillende bedrijven gewerkt en ben 3,5 jaar geleden uitgekomen bij T&G. Dat voelde direct goed. Omdat T&G bestaat uit meerdere vestigingen die landelijk zitten, heb je de voordelen van een groot bedrijf, maar het persoonlijke gevoel van een klein team. Het is het beste van twee werelden.”

Warm onthaal

“Vóór T&G werkte ik in een team waar iedereen elkaar al goed kende, echt een ons-kent-ons sfeer. Het was voor mij lastig om mezelf daar tussen te plaatsen. Dat is uiteindelijk

ook de reden dat ik ben weggegaan,” vertelt Marnix. “Toen ben ik via George (voormalig bedrijfsleider, red.) bij T&G terecht gekomen. Ik weet mijn eerste werkdag nog goed. Normaalgesproken ben ik dan wat verlegen, maar hier ging het eigenlijk vanzelf. Iedereen stelde zich voor en maakte een praatje. Heel prettig was dat; dat vergeet ik niet snel. Dus ik probeer dat nu ook te doen als er iemand nieuw binnenkomt, omdat ik weet hoe fijn dat is.”

Meedenken

In de jaren die volgden heeft Marnix met plezier bij T&G gewerkt: “De werksfeer is goed; je werkt met leuke collega’s en alles is goed geregeld. In tegenstelling tot sommige hele grote bedrijven, wordt er echt gekeken naar het personeel. Is je PBM kapot? Dan wordt direct gezorgd dat het op orde is. Werkt je gereedschap niet? Dan geef je dat aan en wordt het gefixt. Alles is mogelijk in overleg. Bijvoorbeeld een doktersafpraak, maar ook zaken op het werk. Als wij op een klus zien dat er een betere manier is om het uit te voeren, wordt er serieus geluisterd. Laatst kwamen we op een terrein waar het knipwerk met de heggenschaar zeker drie weken zou duren. De uitvoerder kwam op ons aangeven kijken en regelde meteen een grote machine met maai-arm. Dat is goed samenwerken.”

Jaarrond

“Het is ook prettig dat je jaarrond bij T&G aan de slag blijft. Ik heb mijn vaste projecten in het hoogseizoen, en in het laagseizoen verandert het werk zodat je ook dan lekker bezig kunt blijven. T&G doet zijn best om uitzendkrachten vast aan te nemen, zodat ze niet meer weg hoeven. Dat is een uniek beleid.”

T&G werkt met zelfsturende teams die allemaal hun eigen projecten en locaties hebben. In het laagseizoen worden deze teams ingezet o.a. ter ondersteuning van het aanlegwerk. Zo is er jaarrond genoeg te doen en kunnen we veel medewerkers een vast contract bieden, ondanks het feit dat ons werk seizoensgebonden is. Marnix vult aan: “Het voordeel is de grote afwisseling qua locaties en werkzaamheden door het jaar heen. Dat houdt het interessant en leerzaam.”

Terug van weggeweest

Ondanks dat T&G goed bij Marnix paste, besloot hij om de sprong te wagen en T&G te verlaten voor een andere baan. Een moeilijke keuze, vertelt hij: “Ik wilde mijn droom om vrachtwagenchauffeur te worden gaan najagen, en die kans kreeg ik. Maar het werk was toch niet helemaal wat ik ervan had gehoopt. Na twee maanden had ik eigenlijk pas door wat ik had achtergelaten. Gelukkig kon ik bijna direct weer terugkomen bij T&G. Ik weet nog goed dat ik weer binnenstapte in de loods en er een soort rust over me heen viel. De uitvoering heeft het werk onder controle, dus ik weet wat er van me wordt verwacht en er is relatief weinig stress. Dus ik hoop dat ik nog lang onderdeel van dit team mag blijven!”

STAGEVERHAAL

“Ik zoek een stage waar je de kans krijgt om jezelf te ontwikkelen”

Joes van den Bersselaar
Stagiair

Voor ieder vak geldt dat je het pas écht leert in de praktijk. Daarom is het zo belangrijk dat studenten de kans krijgen om zichzelf te ontwikkelen op een stage. Een kans die Joes, stagiair bij T&G Terrein en Groenvoorziening, met beide handen heeft aangegrepen. Zijn eerste project? De herinrichting van ons eigen terrein!

Joes was gedurende zijn stage student aan de HAS Green Academy en zat in zijn derde jaar van de studie Management van de Leefomgeving. Hij deed bij T&G praktijkervaring op, zowel op kantoor als in de uitvoering. In deze blog vertelt hij je alles over zijn buitengewoon veelzijdige stage!

Weten wat je wil

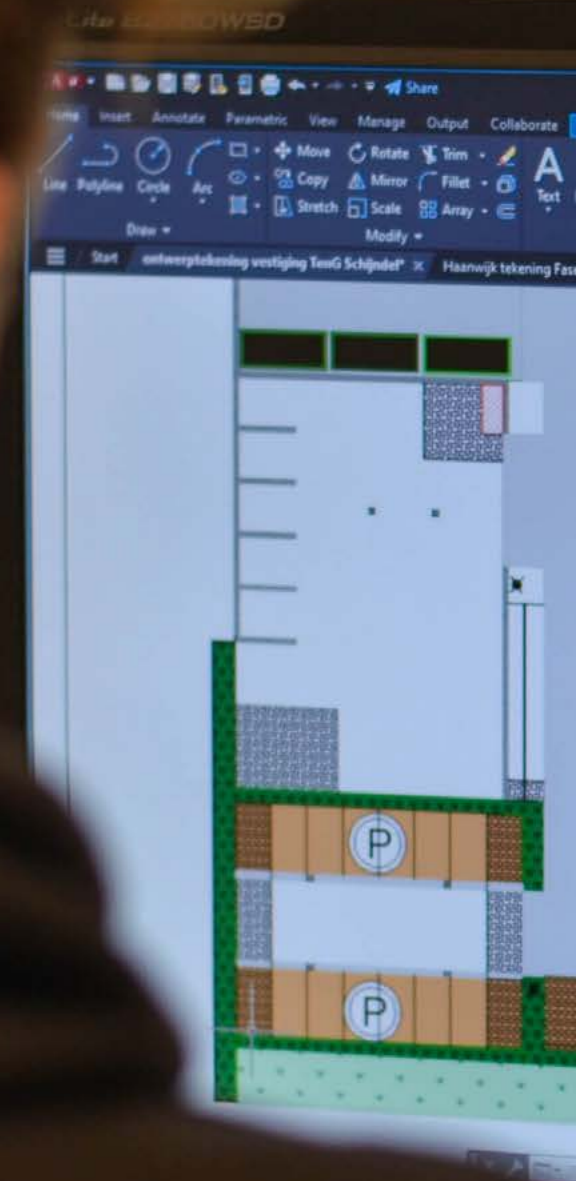
Voordat Joes begon aan zijn studie had hij al ervaring in de praktijk als hovenier. Toch dacht hij dat er meer uit het vak te halen was, en besloot door te studeren. Qua stage zocht hij de mogelijkheid om het vak in de volle breedte te verkennen. “Vanuit mijn studie was eigenlijk alles mogelijk qua stage, van een aannemer tot architect. Maar ik wist al vrij snel dat ik met projecten bezig wil zijn, om alle fases van de realisatie te kunnen meemaken,” vertelt Joes. “Gelukkig zagen ze daar bij T&G wel kansen voor! Ik kan hier alles doen van inmeten en het eerste klantcontact, en van uitvoering tot oplevering.”

(Eigen) terreinrenovatie

Een project vinden dat aansluit bij deze ambitie lag ook nog eens dicht bij huis: een complete renovatie van het terrein van T&G vestiging Schijndel. Daar had Joes wel oren naar: “Ik werd onder ervaren begeleiding vrijgelaten om het hele proces op te pakken. Het project is lekker divers, omdat er vanuit de bedrijfsleiding best wat wordt verlangd. Er moet meer parkeergelegenheid komen, de beplanting moet worden vernieuwd, de complete routing op het terrein wordt uitgebreid én er dienen oplaadvoorzieningen te komen voor elektrische auto's. Plus: het project moet vóór de Kerst klaar. Genoeg te doen dus!”

Ruimte om jezelf te ontwikkelen

“Kortom: dit was precies wat ik zocht,” vervolgt Joes. “Dat geeft me het vertrouwen dat de komende weken erg leerzaam gaan zijn. Daarna liggen er nog genoeg projecten op de stapel waarvoor ik de werkvoorbereiding en uitvoering kan oppakken. Precies die combinatie van kantoor en buiten is denk ik uniek. Het is daarbij wel belangrijk dat er goede, ervaren begeleiding is. Want er komt veel op je af. Maar als je een stage zoekt waar je écht mee mag lopen – en niet alleen koffie mag halen – dan heb je het hier zeker goed naar je zin.”

Anna Zorg biedt een breed dienstpakket voor ouderenzorg op verschillende locaties. Gustaaf verzorgt daar het onderhoud van de buitenruimte. Rekening houden met de behoeften van de bewoners is daarbij van groot belang. Op basis van deze samenwerking is Gustaaf geselecteerd als partner voor de realisatie van het nieuwe woonzorgcomplex Heide in Geldrop.

De aanleiding van de bouw was het vernieuwen van de zorglocatie, zodat de bewoners van Anna Zorg van moderne zorg en de nieuwste voorzieningen kunnen genieten. Woonzorgcomplex Heide is reeds feestelijk geopend, waarbij Gustaaf een heideplantje sponsorde aan alle bezoekers.

Modern gebouw

Het moderne gebouw biedt onderdak aan 84 bewoners die behoefte hebben aan psychogeriatrische verpleeghuiszorg. Het woonzorgcentrum zelf is een toonbeeld van moderniteit en duurzaamheid, met de nieuwste domotica-ontwikkelingen voor een comfortabele leefomgeving. Binnen zijn er ruime, lichte kamers waar bewoners kunnen genieten van het ultieme wooncomfort. De buitenruimte bestaat voornamelijk uit een ruime binnentuin waar bewoners kunnen ontspannen en van de natuur kunnen genieten.

Binnentuin

De huiskamers en binnentuin sluiten daarbij moeiteloos op elkaar aan. Er zijn vier terrassen gemaakt, één voor iedere woongroep, zodat iedere bewoner de kans heeft om buiten te verblijven. Ook de dagbesteding is in de buitenruimte geïntegreerd. Door de vier terrassen kunnen er vier activiteiten tegelijkertijd georganiseerd worden. De werkzaamheden tijdens de aanleg bestonden o.a. uit grondwerk, straatwerk, meubilair en speciale banken, en beplanting. De komende tijd wordt het onderhoud eveneens door Gustaaf verzorgd.

Toch heeft Gustaaf gedurende het project niet alleen een uitvoerende rol gepakt, maar stond ook als adviseur langs de opdrachtgever om te komen tot het optimale eindresultaat. Zeker omdat de toegankelijkheid van de buitenruimte een essentieel aandachtspunt is, moest het werk met precisie en aandacht worden uitgevoerd. Denk aan het beperken van valgevaar en rekening houden met rolstoelgebruikers door het toepassen van hellingen.

Samenwerking

Het succes van Woonzorgcentrum Heide is mede te danken aan de zorgvuldige planning, nauwe samenwerking en het creëren van een buitenruimte die het welzijn van de bewoners bevordert. Dank voor de prettige samenwerking Houta Bouw, Laride, Lillianne van Oosterhout, en natuurlijk opdrachtgever Anna Zorg.

Het monumentale 'Villa Rozenburg' in Schijndel is een bijzonder pand met een rijke geschiedenis. En precies om die reden viel het in de smaak bij ontwikkelaar Kragt, die het gebouw omvormde tot een moderne zorgvilla.

T&G Groep werd in 2019 al betrokken bij het project voor de gehele buitenruimte, net na het gereedkomen van het bestemmingsplan. Dit project is een perfect voorbeeld van de gecombineerde kracht van de T&G Groep, met adviseur FacTer aan de tekentafel en Heesackers Infra en Gustaaf als partners voor het projectmanagement en de uitvoering.

Aan het roer van de directievoering staat Bas Hoekstra (Operational Director Real Estate bij Kragt). Hij vormt de schakel tussen de opdrachtgever, aannemer en de toekomstige zorg-exploitant, én zette al deze partijen bij elkaar aan tafel. De betrokkenheid van alle partijen volgt daarbij niet het standaard proces voor dit type project, waarbij het terrein vaak puur een sluitstuk is.

Een waardige bestemming

"Bij Kragt hebben we echt een voorliefde om bestaande gebouwen nieuw leven in te blazen," vertelt Hoekstra trots. Het gebouw heeft een rijke historie die teruggaat tot maar liefst 1912. Het heeft gediend als vergaderlocatie voor de gemeenteraad en als verblijfplaats voor de Bolsius kaarsenfamilie. Het is een kunst om die geschiedenis in ere te houden, maar het gebouw toch een waardige nieuwe bestemming te geven.

Gesprek met de eindgebruiker

Die waardige bestemming kwam al snel in de vorm van een zorgvilla voor mensen met dementie. Welzijnsorganisatie Stepping Stones (onderdeel van Korian, red.) had interesse en in overleg ontstond het ontwerp waarin alle wensen zijn meegenomen. Hoekstra: "We hebben in die fase direct geschakeld met T&G Groep, omdat we praktische expertise aan tafel wilden.

Dat is niet gebruikelijk, omdat het ontwerp vaak de basis is om te gaan aanbesteden. Wij hebben echter gekozen voor een samenwerking op basis van vertrouwen. En dat heeft goed uitgepakt, want het ontwerp sluit nu nóg beter aan op de behoeftes vanuit de zorg."

Vanuit Heesackers Infra is Frank Bankers betrokken bij het project als projectmanager. Hij hoeft niet lang na te denken over enkele praktische voorbeelden: "Door onze ervaring op zorgterreinen kunnen we goed inspelen op de wensen van de opdrachtgever. Zo is er extra ingezet op bloemen en planten die de zintuigen prikkelen, om de beleving voor de bewoners een boost te geven. Ook is er begroeiing verplaatst om het uitzicht op de tuin te verbeteren. Deze kleine ingrepen gaan een groot effect hebben op het welzijn van de cliënten. Daarnaast hebben we in het kader van circulariteit bijna alle materialen hergebruikt."

Alles onder één dak

Uiteindelijk is de complete buitenruimte opgepakt binnen de T&G Groep. Van projectmanagement - advisering, ontwerp, beplantingsplan en uitvoeringstekeningen - tot de gehele uitvoering. Er was proactief overleg met de huurder, de gemeente en zelfs de monumentencommissie, aangezien Villa Rozenburg een monumentaal pand is. De opdrachtgever werd compleet ontzorgd. "Daarin zagen we direct het voordeel van een partner als T&G Groep aan tafel. Zij wisten wat er bij dit type werk belangrijk is. Daarnaast sloot het ontwerp uiteindelijk ook veel beter aan op de uitvoering, waardoor we precies wisten wat de financiële projecties moesten zijn. Alle risico's werden vooraf ondervangen om onverwachte kosten te voorkomen," aldus Hoekstra.

Daarnaast moest er een aanbouw worden gerealiseerd op een terrein dat maar beperkte ruimte biedt. Creatieve oplossingen voor bijvoorbeeld de parkeeruitdaging waren dus noodzakelijk. Dit was volgens Bankers ook een reden om voor één partij te kiezen voor de buitenruimte: "Het terrein kwam met de nodige uitdagingen op het gebied van praktische werkruimte, bouwplaatsvoorzieningen, logistiek en éénrichtingsverkeer. Goed overleg en een gedegen projectmanagement waren essentieel voor een succesvol verloop. Er is daarom bewust gekozen om het proces niet te versnipperen, maar juist in te zetten op een beperkte selectie partijen die de complete zorg op zich konden nemen."

Terugblik op de samenwerking

Op basis van het definitieve ontwerp kon de uitvoering beginnen, waarbij bijna de gehele T&G Groep was betrokken. Heesakkers Infra brak het terrein op, voerde een sanering uit en maakt de locatie compleet bouwrijp. Richting het einde van de bouwperiode werd al gestart met de aanleg van het terrein. Heesakkers Infra verzorgde al het civiele werk, alsmede het projectmanagement en de afstemming met de bouwer. Een cruciaal punt, omdat er sprake was van een strakke deadline; de zorgvilla moest immers op tijd klaar zijn voor de nieuwe bewoners.

Gelukkig waren er korte lijnen tussen alle betrokken partijen. Na de finishing touch van Gustaaf - die het groen aanbracht - is de zorgvilla nu officieel in gebruik. Mede omdat er is gekozen voor een laagdrempelige manier van werken, kunnen we spreken van een succesvol traject.

Er is prettig samengewerkt, vindt ook Hoekstra: "Wij zijn erg te spreken over de manier waarop het proces is verlopen. Door de diepgaande afstemming zijn we gekomen tot een ontwerp dat écht aansluit op de zorgdoelgroep. Het is de kracht van T&G Groep om iedereen mee te krijgen in het ontwerp, zodat het eindresultaat werkt

voor alle betrokkenen. Daarnaast is een goed ontwerp maar het begin; het moet natuurlijk ook nog worden uitgevoerd. Ook daarin hebben we de vruchten van een gezamenlijk ontwerptraject geplukt. Villa Rozenburg heeft een waardige, nieuwe bestemming gekregen, waarbij de moderne voorzieningen perfect samengaan met de historie van het pand." Laat die bewoners maar komen!

PROJECT:

Rembrandt Park One (fase 1)

 Dura Vermeer

 Amsterdam

In Amsterdam vindt een grootschalige gebiedsontwikkeling plaats in het Rembrandt Park. Binnen het plangebied van ongeveer 11.000 m² worden drie gebouwen omgevormd tot een 'multi-tenant' kantooromgeving door Boelens de Gruyter. Een parkachtig terrein brengt alles samen tot één van de groenste werklocaties van Nederland.

Entree

Blikvanger is de entree van het Ringpark-gebouw, waar T&G een trapconstructie heeft gerealiseerd. Uiteindelijk heeft T&G het hele terrein omgevormd en komen groen, grijs en blauw samen voor een unieke werklocatie in het park. Medewerkers van de toekomstige huurders kunnen tijdens de pauze genieten van een natuurlijke buitenruimte om te ontspannen, wandelen en ontmoeten.

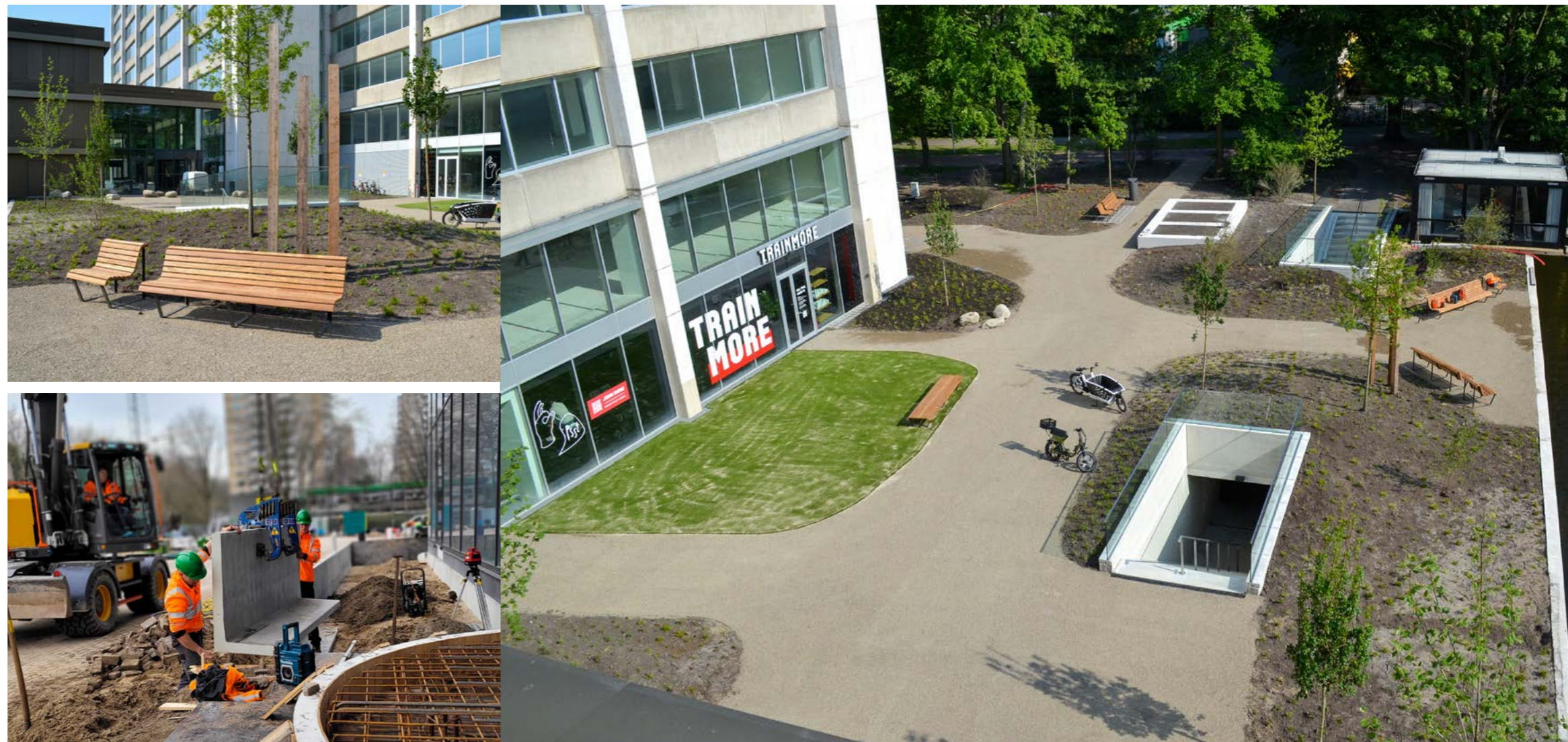

Drie fases

Fase 1 (van in totaal drie fases) omvat de verduurzaming en modernisering van het oude Ringpark-gebouw. De bouw wordt uitgevoerd door onze opdrachtgever Dura Vermeer. Als bouwteampartner is T&G Terrein en Groenvoorziening betrokken bij de complete buitenruimte voor meerdere jaren.

Daktuin

In de voorfase zijn er al verschillende technische tekeningen uitgewerkt door T&G. Ter voorbereiding op de bouw is er een tijdelijke parkeervoorziening aangelegd. Het grootste deel van het project bestaat uit een daktuin bovenop een ruime fietsenstalling, waar plaats is voor ca. 600 fietsen. De samenwerking met bouwpartner en opdrachtgever Dura Vermeer was hierbij essentieel, aangezien er gelijktijdig werd gewerkt.

Een écht groene stad? Dat wil (nog) niemand...

Jeroen Otten
Uitvoerder

Wie 'de stad van de toekomst' opzoekt in Google, vindt al snel een wildgroei aan utopische 3D-visualities. Grote bomen op gebouwen, beplanting tegen de gevels en kleurrijke borders. Er worden hoge verwachtingen geschept van de groene stad van de toekomst. Maar al deze mooie plaatjes verbloemen één hardnekkige realiteit: het onkruid.

Sinds 2016 zijn chemische middelen voor onkruidbestrijding wettelijk verboden voor bedrijven. We namen in één klap afscheid van glyfosaat-houdende middelen zoals Roundup, en verwelkomden tegelijkertijd het onkruid voor altijd in ons straatbeeld. Want zonder gif geldt de regel: wat we niet zien, kunnen we ook niet bestrijden.

Het nieuwe straatbeeld

"We zullen ermee moeten leren leven, en het nieuwe beeld moeten accepteren," vertelt Jeroen Otten, uitvoerder binnen T&G Groep. Hij geeft sturing aan diverse onderhoudsploegen en ziet de extra moeite die het kost om onkruid te bestrijden. "Toen we nog met glyfosaat werkten konden we de plant tot aan de wortel bestrijden. Maar als we het onkruid nu écht willen aanpakken, moeten we het branden of behandelen met hete lucht of water. En daarvoor moet de plant nou eenmaal boven de grond uitkomen."

De schone verharding die we vanuit vroeger gewend zijn, zal dus niet meer terugkomen. Onkruid is er om te blijven. Iets waar velen nog aan moeten wennen. "De verwachtingen staan echt nog haaks op de realiteit. Tel de extra inspanning van de onkruidbestrijding maar eens op bij het grote tekort aan vakmensen in onze branche. Een onkruidvrije stad is simpelweg niet haalbaar, hoe hard we ons best ook doen."

Agressieve soorten

Doordat de bestrijding minder effectief wordt, zien we ook dat sommige soorten onkruid zich 'invasief' gaan gedragen. Soorten als de Heermoes, Zevengras en Distel groeien agressief en drukken andere beplanting weg. Om nog maar niet te spreken over echte invasieve exoten zoals de Japanse Duizendknoop. "Zeker als onkruid zodenvormend wordt (lees: een groot oppervlak bedekt), is het erg moeilijk te bestrijden," vervolgt Otten. "Je kunt dan drie dingen doen: vaker terugkomen, het beeld accepteren of het terrein omvormen. Vooral die laatste heeft onze voorkeur, omdat je dan preventief kunt werken. Als we Heermoes omvormen naar gazon kunnen we het bijvoorbeeld meenemen in de maairoute. Door het regelmatig te maaien, krijgt het onkruid geen kans."

Een andere manier om onkruid preventief aan te pakken is een hoge 'beplantingsdichtheid'. Dat wil zeggen dat je meer planten zet, zodat een nieuwe border in één jaar compleet is dichtgegroeid. Onkruid krijgt dan niet de mogelijkheid om uit te groeien. Maar goed, dat vraagt een extra investering die niet iedere opdrachtgever wil of kan doen.

Het onkruid werpt een nieuw licht op de inrichting van het stedelijk gebied. Het wordt steeds duidelijker welke delen van de stad intensief worden gebruikt en welke niet, want deze zijn nog ouderwets 'schoon'. Maar met

name de bestraaete delen waar mensen weinig komen worden teruggenomen door de natuur. "We zullen bij nieuwe terreininrichting dus rekening moeten houden met ongewenste plantgroei én het gebruik van de buitenruimte," besluit Otten.

Ieder nadeel heeft zijn voordeel

De huidige publieke opinie over onkruid moge duidelijk zijn: we willen er vaak zo snel mogelijk vanaf. Maar dit 'ongewenste groen' kan soms best wel gewenst zijn. Maar dan moet je wel weten waarom. De utopische, groene plaatjes van onze toekomstige steden helpen niet echt mee om onze relatie met onkruid te verbeteren. Gelukkig treedt onze uitvoerder graag op als ambassadeur.

Otten: "Neem Heermoes bijvoorbeeld; dat is een onkruid met een unieke werking in de bodem. Het gedijt in een voedingsarme bodem en brengt voeding tot 15 meter onder de grond weer naar boven voor andere planten. Dat kan ontzettend nuttig zijn. Zo heeft ieder nadeel zijn voordeel. Natuurlijk moeten we het meeste onkruid bestrijden, maar een bepaalde mate van acceptatie is noodzakelijk."

Voor wie een handje wil helpen, heeft Otten in ieder geval een tip: "Zevenblad en Heermoes zijn heerlijk om te eten!"

De kracht van de koolmees

DAF Trucks
Eindhoven

De wereld wordt in vogelvlucht duurzamer. Letterlijk! Want er wordt steeds meer samengewerkt met vogels. Zo maakt T&G Groep regelmatig gebruik van de koolmees, bijvoorbeeld om processierupsen op een natuurvriendelijke manier te bestrijden. “Koolmezen hebben veel voordelen, maar ze kunnen ook erg veeleisend zijn,” aldus onze uitvoerder, die in deze blog vertelt hoe hij deze kieskeurige vogels voor zich weet te winnen.

“We zoeken altijd naar nieuwe manieren om duurzamer beheer te voeren voor onze klanten. Maar op sommige grote (fabrieks) terreinen wordt ons gevraagd liever geen bloemenmengsels en insectenhôtels in te zetten. Soms zijn er gebruikers op het terrein die daardoor juist overlast kunnen ervaren als ze lekker op een bankje zitten te lunchen. Dan moet je dus iets anders verzinnen. En zo is het idee voor de koolmezen ontstaan.”

Eerst zaaien, dan oogsten

Maar hoe zorg je ervoor dat zo'n vogeltje zich gaat nestelen op het terrein? Met veel zorg en toewijding: “Allereerst moeten we zorgen dat er genoeg te eten is. Eerst zaaien, dan oogsten. Dit doen we door voedertorens op te hangen. We zetten dan een speciale route uit voor de koolmees om te volgen. Dus als de eerste silo leeg is, vullen we pas de volgende. Zo laten we de koolmees rondjes vliegen over het terrein.”

“Het voederen doen we vanaf medio november tot maart, afhankelijk van het weer. Maar zodra we zien dat er voldoende larven (van de processierups, red.) op het terrein zijn, stoppen we direct. Zo gaat de koolmees zijn eigen voedsel zoeken en start de bestrijding. Omdat wij zorgen dat er ook in de winter voldoende voedsel is, houden wij de vogel op het terrein. En met nestkastjes voorzien we in nestgelegenheid in het broedseizoen.”

Veeleisende vogels

Toch is het niet gemakkelijk om de koolmees voor je te winnen. Deze soort is namelijk erg veeleisend en de vogels kunnen ware diva's zijn als het op broedplaatsen aankomt. Niets minder

dan het perfecte plaatsje is goed genoeg. “De nestkastjes kunnen we niet zomaar ophangen. We moeten rekening houden met bepaalde standen en hoogtes – niet hoger dan 2 meter boven grond, minimaal 10 meter uit elkaar. Ieder najaar maken wij de nestkastjes schoon, want koolmezen zullen nooit in een gebruikt nestkastje gaan zitten. Dat vinden ze te vies.”

Hoe weet je nou of het werkt?

“De effectiviteit is lastig te meten in het begin. Vorig jaar hebben we bijvoorbeeld geen processierupsen weg hoeven vangen, wat normaal wel noodzakelijk is. Maar dat kan ook komen door de lagere plaagdruk. Om hier meer over te kunnen zeggen, gaan we dit jaar feromoonvallen zetten om de plaagdruk op het terrein te meten. Deze scheiden een geur af waar mannelijke vlinders van de processierups op af komen. Hoe meer je vangt, hoe hoger de plaagdruk. Dit blijft natuurlijk een schatting, maar over meerdere jaren denk ik dat we een verband gaan zien.”

Meer gezelligheid op het terrein

Gelukkig is de natuurvriendelijke bestrijding niet de enige kracht van de koolmees. Ze doen namelijk ook veel voor de beleving op het terrein. En dat is ook wat waard. “Sinds we meer vogels op het terrein hebben merk je dat mensen met meer plezier naar buiten gaan. Je beleeft het terrein veel rijker; er zijn meer fluitende geluiden en er is simpelweg meer leven. Zeker op scholen zijn de voordelen veelvoud. Daar kan dit zelfs onderdeel worden van een educatief programma. Denk aan het in elkaar zetten van vogelhuisjes, herkennen van de koolmees en leren hoe deze broedt, tellen van de vogels of motten, etc.. Er zijn zoveel mogelijkheden om kinderen meer te betrekken en de waarde van de natuur te laten zien. Laten we kinderen leren hoe we voor de natuur kunnen zorgen zonder gif te spuiten. Dat is misschien nog wel het belangrijkste.”

Waterschap en groenvoorziener slaan handen ineen voor klimaatadaptieve stad

José Kooi
Beleidsadviseur Klimaatadaptatie
Hoogremraadschap van Delfland

Wateroverlast, hittestress, droogte: Nederland krijgt steeds meer te maken met extreme weersomstandigheden. Waterschappen zetten zich daarom volop in om onze leefomgeving 'klimaatrobuuster' te maken. Maar hoe doe je dat in stedelijke gebieden, waar veel grond niet van jou is? Dan moet je samenwerken, waaronder met groenpartijen.

En precies dat doet het Hoogremraadschap van Delfland met hun programma 'Klimaatkrachtig Delfland'. Inmiddels heeft het programma al een flinke impact gemaakt in de regio Delfland met bijdragen aan een lange lijst van projecten. Eén van de initiatiefnemers is José Kooi, Beleidsadviseur Klimaatadaptatie bij het Hoogremraadschap van Delfland. In deze blog vertelt zij over het belang van een klimaatadaptieve stad. En waarom zowel het waterschap als de groenvoorziener een belangrijke rol vervullen in die transitie.

Klimaatkrachtig Delfland

"Het doel van ons programma is dat het Delfland gebied in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht is," vertelt Kooi. "Waterschappen zijn verantwoordelijk voor het waterbeheer in Nederland. We zorgen voor sterke dijken, schone sloten en zuiver water. Door klimaatverandering nemen de opgaven toe. We kunnen deze opgaven niet binnen het watersysteem oplossen. Kortom; we kunnen het niet alleen! Het is belangrijk dat iedereen meedoet en bijdraagt aan een klimaatbestendig Delfland."

Stedelijke gebieden

Op basis van die visie is Klimaatkrachtig Delfland ontstaan: Een netwerk dat partijen, initiatieven en projecten verbindt en kennis en kunde uitwisselt. Samen maken zij de regio beter bestand tegen het veranderende klimaat, en tegelijkertijd ook mooier en leefbaarder. Zeker in een stedelijk gebied is dit gemakkelijker gezegd dan gedaan, aldus Kooi: "In minder dichtbebouwde gebieden hebben overheden meer grond in eigendom

die ze klimaatbestendig kunnen inrichten. Maar in stedelijk gebied is dat anders. Daar bezitten particulieren, bedrijven, scholen en bijvoorbeeld woningbouwcorporaties minimaal 60% van de grond. Als overheid heb je daar weinig over te zeggen en dus zullen we een andere manier moeten vinden om invloed uit te oefenen op dit gebied. Dit doen we door nauw met hen samen te werken."

Samenwerken met hoveniers

Het samenwerken gebeurt voornamelijk door het delen van kennis. Maar het programma heeft ook budget beschikbaar om projecten die bijdragen aan een 'klimaatkrachtig' Delfland een extra zetje te geven als dat nodig is. "Als waterbeheerder hebben wij veel technische kennis over water, maar ook hebben we een netwerk van interessante partijen die allemaal bijdragen aan een Klimaatkrachtig Delfland. Sinds een aantal jaar zijn hoveniers daar een belangrijk onderdeel van," vervolgt Kooi. Zo kwam ook T&G Groep in contact met Klimaatkrachtig Delfland. Als vaste partner van woningcorporatie Haag Wonen beheert T&G de buitenruimte van een groot stedelijk gebied in Den Haag. Daarnaast wordt T&G regelmatig betrokken bij renovatieprojecten, waarbij Haag Wonen duidelijk inzet op een duurzame inrichting van het terrein. Het gemeenschappelijk belang en raakvlak was dus al snel gevonden.

Een volgende niveau

Kooi: "Een groenvoorziener als T&G is voor ons een belangrijk contact, omdat zij een adviserende rol richting de opdrachtgever hebben en de behoefte van bewoners goed kennen. De woningcorporatie wil graag verduurzamen maar weet niet goed hoe en heeft soms beperkte middelen beschikbaar. De hovenier heeft de expertise hoe dat te realiseren, maar weet niet altijd alles over het waterbeheer. Wij kunnen daarin meedenken en een project dat bijdraagt aan onze doelstelling financieel ondersteunen. Daardoor tillen we een project qua klimaatbestendigheid nét weer naar een volgend niveau."

De samenwerking tussen Klimaatkrachtig Delfland en T&G heeft al tot een aantal mooie initiatieven geleid. Zo is er als onderdeel van het project Haagse Hendrik een tuinwedstrijd georganiseerd om bewoners te stimuleren hun tuin te vergroenen en niet dicht te straten.

Recentelijk is het project 'De Gaarde' gestart, waar we een tuinteam hebben samengebracht dat nu middels buurtinitiatieven en kennisdeling de buitenruimte gaat herinrichten. Inmiddels is een tijdelijke moestuin gerealiseerd naast het wooncomplex. "Het is mooi om te zien dat dit soort initiatieven mensen samenbrengt en ook de buurt laat meedenken over duurzaamheid. Alleen gaan we de klimaatopgave niet oplossen. Samen wordt er daarentegen ineens een hoop mogelijk!"

De Allergaardje buurttag was een groot succes!

Fotografie
Jeffrey Grouwstra

Dit was het voor deze editie
van 'Buitengewoon veelzijdig'!
Heeft u naar aanleiding van
onze verhalen interesse in
onze dienstverlening?

**Neem gerust contact op voor
een vrijblijvende afspraak.**

info@teng-groep.nl | 085 483 4830

T&G Groep bestaat uit vier werkmaatschappijen:

